

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет музичного мистецтва

Кафедра хорового диригування та академічного співу

ДИРИГУВАННЯ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів 4 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»,
ОП «Хорове диригування»

УДК 78.071.2(073)

Д 47

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 6 від 29.01.2024 р.)

Рецензенти:

Белік-Золотарьова Н. А., кандидат мистецтвознавства, професор кафедри хорового диригування Харківського національного університету мистецтв ім. І.П. Котляревського
Коновалова І. Ю., доктор мистецтвознавства, доцент, зав. кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури

Укладачі:

В. Г. Бойко, кандидат мистецтвознавства, зав. кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури
К. Ю. Донцова-Пушенко, викладач кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури

Д 47 Диригування (4 курс) : програма та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», ОП «Хорове диригування» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. хорового диригування та академ. співу ; [уклад.: В. Г. Бойко, К. Ю. Донцова-Пушенко]. Харків : ХДАК, 2024. 22 с.

Зміст курсу розкриває методологічні, методичні, організаційні і технологічні засади з предмету Диригування, вимоги до програми курсу, методичні рекомендації до індивідуальної й самостійної роботи здобувачів, орієнтовний рекомендований репертуар та ін.

Для викладачів, бакалаврів спеціальності 025 «Музичне мистецтво», спеціалізації «Хорове диригування», для слухачів системи підвищення кваліфікації та післядипломної освіти.

УДК 78.071.2(073)

© Харківська державна академія культури, 2024 р.

© Бойко В. Г., Донцова-Пушенко К. Ю., 2024 р.

**Програма навчальної дисципліни
«Диригування»**

I. Опис навчальної дисципліни

Предмет: методологічні, методичні, організаційні і технологічні засади з дисципліни «Диригування».

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – по 3 в кожному семестрі Всього по 6 за рік	Галузь знань 02 Культура і мистецтво 025 Музичне мистецтво	Обов'язкова	
Розділів – 1 Тем – 4	Освітня програма Хорове диригування	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180 за рік	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	4-й	-
		Семестр	
		7-й та 8-й	-
		Індивідуальні	
		34 години у кожному семестрі	-
		Семінарські	
		-	-
		Самостійна робота	
		56 годин в кожному семестрі	-
Тижневих годин для очної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійних – 3 год.		Вид контролю: екзамен у кожному семестрі	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: За кожен рік для очної форми навчання – 68 / 112

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни: дати студентам комплекс знань та умінь для оволодіння професією диригента-хормейстера.

Передумови вивчення дисципліни. Програма курсу найтіснішим образом пов'язана з комплексом диригентсько-хорових дисциплін: хоровий клас, диригентсько-хорова практика, хорознавство, хорова література, а також із музично-теоретичними дисциплінами: історія музики, теорія музики, сольфеджіо, гармонія, поліфонія, аналіз музичних форм.

Кількість кредитів – 6. Дисципліна передбачає такі форми організації освітнього процесу як індивідуальні практичні заняття.

III. Компетентності та результати навчання

Загальні та фахові компетентності:

<p>Загальні компетентності</p>	<p>ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово;</p> <p>ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння музично-професійної діяльності;</p> <p>ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;</p> <p>ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;</p> <p>ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним;</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;</p> <p>ЗК 12. Здатність працювати автономно;</p> <p>ЗК 13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість;</p> <p>ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), обґрунтовувати власні творчі й педагогічні рішення та спроможність планувати і здійснювати на їх на практиці;</p> <p>ЗК 18. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, осмислювати власний досвід та передавати його іншим у процесі викладання;</p> <p>ЗК 20. Здатність до розв'язання проблем, набуття гнучкого та креативного способу мислення, яке дає можливість осмислити та вирішити проблеми і задачі, які стоять перед фахівцями з музичного мистецтва в умовах сучасних творчо-мистецьких реалій.</p>
<p>Фахові компетентності</p>	<p>СК 1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності;</p> <p>СК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності;</p> <p>СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва, особливості історико-культурного і художнього контексту його розвитку;</p> <p>СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва;</p> <p>СК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва, зокрема світового та українського диригентсько-хорового мистецтва;</p> <p>СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності;</p> <p>СК 7. Здатність володіти науково-аналітичним</p>

	<p>апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності;</p> <p>СК 8. Здатність здійснювати естрадно-виконавську діяльність на базі програмних знань та навичок репетиційної роботи та концертних виступів;</p> <p>СК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу в музичній, зокрема естрадно-вокальній виконавській і педагогічній діяльності;</p> <p>СК 11. Здатність оперувати професійною термінологією;</p> <p>СК 23. Здатність створювати та реалізовувати інтерпретаційні версії хорових творів, аргументовані знанням музичних стилів різних епох, диригентської техніки, прийомами та методиками хорового співу та диригування.</p>
--	--

Програмні результати навчання (відповідно до освітньо-професійної програми).

<p>Програмні результати навчання</p>	<p>РН 1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння голосом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності;</p> <p>РН 3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.</p> <p>РН 4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту;</p> <p>РН 5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію;</p> <p>РН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій;</p> <p>РН 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;</p> <p>РН 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.</p> <p>РН 23. Знати специфіку та демонструвати володіння мовною та акторською майстерністю;</p> <p>РН 24. Володіти методами опрацювання хорової, методичної літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу для подальшої розробки методики викладання фахових дисциплін.</p>
--------------------------------------	--

Основний засіб діагностики успішності навчання - екзамен.

Оцінювання знань здійснюється за 100 бальною рейтинговою шкалою. Основним критерієм успішності вивчення здобувачем освіти навчальної дисципліни є отримання ним

не менш як 60 балів зі 100 за сукупністю усіх видів робіт: складання підсумкового екзамену кожен семестр, виконання завдань для самостійної роботи.

IV. Критерії оцінювання

Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Початковий 1-34 балів	Здобувач вищої освіти не виконав (не відповів) основні завдання із самостійної роботи. Не володіє в повному обсязі музичним та теоретичним матеріалом курсу.
35-59 балів	Здобувач вищої освіти не виконав (не відповів) в повному обсязі основні завдання із практичної та самостійної роботи. Має фрагментарні знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу.
Середній 60-63 балів	Здобувач вищої освіти виконав (відповів) деякі основні завдання із практичної та самостійної роботи, але продемонстрував знання на низькому рівні. Має дуже слабкі знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу, що свідчить про обмеженість його загальнокультурного рівня. Має нерозвинуті диригентсько-виконавські навички.
64-73 балів	Здобувач вищої освіти виконав (відповів) основні завдання із практичної та самостійної роботи, що частково відповідає програмним вимогам. Має невпевнені знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу, що свідчить про його посередній загальнокультурний рівень. Має нерозвинуті диригентсько-виконавські навички.
Достатній 74-81 балів	Здобувач вищої освіти виконав (відповів) основні завдання із практичної та самостійної роботи, які в достатній мірі відповідає програмним вимогам. Виявив в цілому диригентсько-виконавські навички, має достатні знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу, що свідчить про його середній загальнокультурний рівень.
82-89 балів	Здобувач вищої освіти добре виконав (відповів) основні завдання із практичної та самостійної роботи, які відповідають програмним вимогам. Виявив в цілому добрі навички виконавського аналізу творів світової та української хорової спадщини. Здобувач вищої освіти здатний систематизувати та узагальнювати набуті знання, може самостійно виправляти допущені помилки, має впевнені знання з музичного та теоретичного матеріалу курсу, що свідчить про його добрий загальнокультурний рівень.
Високий 90-100 балів	Здобувач вищої освіти бездоганно виконав (відповів) основні завдання із практичної та самостійної роботи, які у повній мірі відповідають програмним вимогам. Виявив бездоганні навички цілісного комплексного аналізу творів світової та української хорової спадщини. Здобувач вищої освіти здатний систематизувати та застосовувати набуті знання у практичній діяльності, вільно орієнтується в музичному та теоретичному матеріалі курсу, що свідчить про його високий загальнокультурний рівень.

V. Зміст і структура дисципліни

Розділ I. Складні елементи диригентської техніки. Полістилістична система виконавської техніки сучасного диригента. Виразність диригування та специфіка вокально-хорового виконання. Методика репетиційної роботи. Поняття техніки концертного виступу.

Тема 1. Три групи елементів одиночного жесту та типи їх співвідношень. Образні та імітаційні диригентські жести. Диригентська техніка та різні форми хорового ансамблю.

Тема 2. Поліметрія та поліритмія (особливості диригування). Артикуляція, фразування та виконавська драматургія.

Тема 3. Особливості диригування творами різних видів хорової фактури. Методи розвинення виразності жесту на базі асоціативних уявлень.

Тема 4. Поняття техніки репетиційної роботи, її головні компоненти та методи вдосконалення. Удосконалення диригентської підготовки до практичної роботи з хором. Вправи для розвитку диригентської техніки.

VI. Тематичний план курсу

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма			Заочна форма		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		інд	с.р.		інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ I. Складні елементи диригентської техніки. Полістилістична система виконавської техніки сучасного диригента. Виразність диригування та специфіка вокально-хорового виконання. Методика репетиційної роботи. Поняття техніки концертного виступу.						
Тема 1. Три групи елементів одиночного жесту та типи їх співвідношень. Образні та імітаційні диригентські жести. Диригентська техніка та різні форми хорового ансамблю.	45	17	28	-	-	-
1	2	3	4	-	-	-
Тема 2. Поліметрія та поліритмія (особливості диригування). Артикуляція, фразування та виконавська драматургія.	45	17	28	-	-	-
Тема 3. Особливості диригування творами різних видів хорової фактури. Методи розвинення виразності жесту на базі асоціативних уявлень.	45	17	28	-	-	-
Тема 4. Поняття техніки репетиційної роботи, її головні компоненти та методи вдосконалення. Удосконалення диригентської підготовки до практичної роботи з хором. Вправи для розвитку диригентської техніки.	45	17	28	-	-	-
Разом за розділом I	180	68	112	-	-	-

1. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Образні та імітаційні диригентські жести.	41
2.	Методи розвинення виразності жесту на базі асоціативних уявлень.	41
3.	Розвинення виразних можливостей лівої руки та використання диригентської палички.	41
4.	Артикуляційні моменти в диригуванні музики різноманітних художніх напрямків.	41
	Разом	164

VII. Зміст індивідуальних занять

Основною формою роботи в класі з дисципліни «Диригування» є індивідуальні заняття, які забезпечують поглиблене засвоєння теоретичних знань, умінь і навичок з їх практичним закріпленням. Важливим у процесі навчання є систематичне виконання здобувачами навчально-творчих завдань, що сприяють розвитку музично-виконавських здібностей, художньо-образного мислення, артистизму тощо.

Індивідуальні заняття на наступний урок складаються з кожного заняття відповідно до ступеню і рівня підготовки здобувача, і завжди мають комплексну спрямованість на вирішення конкретних, актуальних на даний момент творчих проблем і завдань.

Заняття проводяться згідно індивідуальних та робочих планів викладача, затверджених на засіданні кафедри.

На 4 курсі вивчаються складні за змістом та формою твори, різноманітні за стилем та жанровими особливостями, що включають різні прийоми хорового викладу.

Продовжується опанування мистецтвом диригентської інтерпретації великої музичної форми (частин ораторій, оперних сцен, великих оригінальних творів). Вивчається виконавський стиль творів композиторів епохи Відродження: Ж. Дебре, К. Жанекена, О. Лассо, Д. Палестріни, А. Лотті, К. Монтеверді (мотети, віланели, канцони, мадригали).

Диригування хоровими творами:

- викладеними в семидольних розмірах (7/4, 7/8) в різних метродольних схемах (3+2+2, 2+3+2, 2+2+3) з відзнакою кожної долі такту та на «три» в повільних і повільно-швидких темпах;
- з дробленням головної метричної одиниці в розмірах 4/4, 3/4, 2/4, 4/2, 2/2 в повільних темпах;
- з метром в 11/4 та іншими видами складної побудови тактів;
- з метром 11/4 в швидкому темпі на «п'ять»;
- викладеними у восьми-, дев'яти- дольних складно-мішаних розмірах.

Вивчаються та виконуються (диригуються з хором) складні твори: кантати, частини ораторій, сюїт, оперних сцен.

VIII. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів

Найважливішим фактором в загальній системі підготовки кваліфікованого диригента-хормейстера є – самостійна робота, яка сприяє удосконаленню професійного та загальнокультурного рівня майбутнього диригента-хормейстера, допомагає: здійснити самореалізацію особистості здобувача вищої освіти, сформуванню умінь самостійного пошуку, підвищити інтелектуальну активність та вимогливість до себе тощо. Під час самостійної роботи здобувачі закріплюють навички диригентського мистецтва, отримані під час індивідуальних занять, працюючи над розбором, вивченням творів з подальшим виконавським удосконаленням. На самостійну підготовку здобувачам денної форми навчання відводиться приблизно половина загальної кількості навчальних годин.

Зміст самостійної роботи, варіативність її форм і видів, пов'язані зі специфікою навчання хорових диригентів на молодших (бакалаври) та старших (магістри) курсах. Для бакалаврів самостійність навчальної роботи спрямовується педагогом. Здобувач вчиться невимушеності диригентського жесту, «природності», економічності, цілеспрямованості. Наступний етап – самостійне набуття знань та розвиток музичної пізнавальної активності, що становить основу навчання здобувача. Викладач допомагає відпрацьовувати лише складні моменти в роботі над партитурою, звертає увагу на уміння задавати голосом тон, демонструвати вокальний показ окремих фраз хорового твору, виявляти інтонаційні та інші помилки в хоровому співі тощо.

Загальний музичний розвиток, теоретична та практична підготовка є головною складовою самостійної роботи майбутнього хормейстера. У процесі самостійної роботи над вивченням хорової партитури здобувач повинен мати здатність заглибитися в характер образів твору, зрозуміти задум композитора. В роботі над хоровими творами без супроводу диригент-хормейстер працює, спираючись на уяву співу окремих партій, звучання всього хорового колективу.

Самостійна робота бакалавра залежить від умов занять як в класі з диригування, так і позакласних заняттях. Важливо спрямувати майбутнього диригента на пошук свого підходу до розв'язання навчальних завдань, вияву ініціативи в інтерпретації хорового твору. На індивідуальних заняттях пропонуються творчі завдання на розвиток уяви, завдання-тести на контроль засвоєння матеріалу, експрес-опитування на розуміння хорознавчої термінології та основних понять з курсу «Хорове диригування», відпрацювання диригентських прийомів тощо. Робота над диригентським жестом може здійснюватися в домашніх умовах без гри на фортепіано, але обов'язково з опорою на слухове уявлення звучання хору. Ефективність самостійної роботи залежить від розвитку чуття і узагальнення інтонації, уміння вслуховуватися у звучання всієї фактури твору. Інтонаційне чуття допомагає осмислити засоби виразності, що сприяє підвищенню якості виконання, здатності до самостійного контролю хормейстера за своєю роботою. У результаті, контрольні функції викладача замінює самоконтроль студента.

Наступний, завершальний етап у навчальному процесі диригента-хормейстера – виконавська робота та її самостійний показ. Виконавський план пропонується здобувачеві, як загальний зразок, а детальний зміст та конкретизація виконавського плану вирішується самостійно. Під час цього процесу відбувається розкриття художнього образу твору, визначення засобів виразності: музичної форми, гармонії, темпоритму, динаміки тощо. На завершальному етапі вивчення твору диригент-хормейстер має можливість показати свою диригентську майстерність та продемонструвати здатність до самостійної інтерпретації.

Самостійна робота здобувача вищої освіти з партитурою музично-хорового твору

Диригентсько-хорова педагогіка накопичила великий досвід кращих хорових диригентів, які рекомендують **методи послідовного вивчення хорової партитури:**

- 1) ознайомлення з партитурою;
- 2) виконання на фортепіано (хорової партитури в цілому, а також хорових голосів окремо та в різних сполученнях);
- 3) вокально-інтонаційне засвоєння (спів хорових голосів у творах, що вивчаються, вправи на розвиток внутрішнього слуху);
- 4) диригентсько-технічне засвоєння;
- 5) аналіз творів, що вивчаються;
- 6) складання плану роботи над хоровим твором (для роботи з хоровим колективом).

На початковому етапі необхідно ознайомитися з твором у цілому. Потім нотний текст вивчається більш детально (фрази, речення, періоди). Виявивши важкі місця, слід зупинитися на їхньому розучуванні. У періодах роботи над окремими складними епізодами, доцільно періодично програвати твір цілком, тобто в деталях бачити ціле. Здобувачеві

рекомендується програвати партитуру в доступному, середньому темпі, поступово переходячи до зазначеного темпу. Під час читання хорових партитур необхідно візуально охоплювати кілька нотних рядків і відтворювати їх на фортепіано. При виконанні партитури треба максимально наближуватися до особливостей та рис хорового виконавства: ясність голосоведіння, фразування, динаміка (правильне нюансування різного характеру звучання), співучість, виявлення кульмінації тощо.

Наступний етап – спів хорових партій із дотриманням характеру звуку, штрихів, з урахуванням всіх партитурних ремарок. У подальшому увага спрямовується на досконале вивчення кожної хорової партії музично-хорового твору. На цьому етапі формується здатність виявляти інтонаційні та ритмічні труднощі, теситурні особливості кожної партії, визначати труднощі вокального навантаження тощо.

При самостійній роботі над партитурою передбачено виявлення особливостей драматургії хорового твору, де кожен елемент музично-хорового твору розглядається як засіб розкриття драматургії художнього образу.

У хорових творах з інструментальним супроводом фактура фортепіанного акомпанементу дуже різноманітна: гармонічна підтримка хору, або дублювання його звучання; ритмічний контраст хорової фактури, або її доповнення; супровід може містити тематичний матеріал, а хору відводиться роль акомпанементу. Більш повному та глибокому розумінню твору сприяє поєднання гри хорової партитури та акомпанементу одночасно, що майже завжди викликає у здобувачів вищої освіти утруднення. За основу слід брати хорову партитуру, доповнюючи звучання фортепіанними вступами. При дублюванні хорового звучання в акомпанементі з'являється можливість збагатити загальне звучання окремими елементами із супроводу, що не звучать у хоровій партитурі. Важливо зберігати бас акомпанементу як основу гармонії.

У підсумку здобувач повинен отримати навички гри 2-3-4-строчних партитур без супроводу для різного складу хору, виконувати твір із фортепіанним супроводом.

Самостійна робота здобувача вищої освіти над аналізом музично-хорового твору

При самостійній роботі над хоровою партитурою необхідно орієнтуватися у хорових партитурах різного ступеню складності, стилю письма, враховувати фактурні особливості, вміти скласти повне, всебічне уявлення про твір, його зміст. Головне полягає в тому, щоб на основі детального аналізу майбутній диригент міг мати власну думку про твір, його художній образ.

Аналіз хорової партитури – один з засобів самостійного вивчення диригентом музичного твору. Необхідність аналізу твору є обов'язковою умовою в підготовці диригента до заняття в диригентському класі, а згодом і в роботі з хором.

По-перше, аналіз партитури, сприяє кращому засвоєнню музичного та літературного текстів твору.

По-друге, аналіз партитури необхідний для вияву технічних, стилістичних, вокальних та інших особливостей твору.

На основі аналізу диригентом розроблюється виконавський план твору і визначаються конкретні засоби для його практичного втілення.

Аналіз твору здійснюється за наступним планом:

- 1) загальний аналіз твору;
- 2) аналіз літературного тексту (характеристика творчості поета);
- 3) музична спадщина композитора (характеристика його хорової творчості);
- 4) музично-теоретичний аналіз (форма, інтонація, мелодика, тематизм, тональність, тональний план, гармонія, гармонічна мова, роль гармонії в даному творі, фактура викладу хорового твору, визначення специфіки розвитку голосоведення, метр, ритм, темп, динаміка тощо);
- 5) вокально-хоровий аналіз;

б) виконавський аналіз.

Пристаюючи до **загального аналізу** хорового твору, насамперед слід розглянути питання, безпосередньо пов'язані з епохою народження твору, з автором музики, його музичним мисленням, засобами та прийомами використання хорової фактури.

Наступний етап самостійної роботи – **вивчення поетичного твору** на текст якого написано хорову музику. Диригентом ретельно і всебічно вивчається вірш, його внутрішній ритм, епоха, стиль, інші характерні особливості та деталі творчості поета. Порівняльний аналіз музики композитора і літературного тексту допомагає глибше проникнути в ідейно-образний зміст твору, відчути єдність музики і слова.

Музично-теоретичний аналіз охоплює, насамперед, побудову музичної форми твору з детальним розглядом музично-тематичного матеріалу та визначення стилю письма і фактурного викладу. Музична форма твору, його структура, ладотональний план (основна тональність, наявність відхилень, зіставлень, модуляцій); аналіз гармонії, її особливості, фактура твору (мелодична, гармонічна, поліфонічна, мішана); темп, агогіка (темпові відхилення); метроритм, його особливості; динаміка, тематизм, мелодика, голосоведення, інтерваліка; роль інструментального супроводу. Музичний аналіз хорової партитури проводиться як найширше і як найретельніше в цілковитій відповідності подальшому аналізу твору.

Вокально-хоровий аналіз передбачає виявлення виразових засобів твору: тип та вид хору, діапазон і теситура хорових партій і хору в цілому, ансамбль, стрій, особливості дихання, звукоутворення, характер звуковедення, хорова оркестровка, використання тембрових фарб, як окремих хорових партій, *solo*, так і груп хору, прийоми хорового викладу (виклад теми загальнохоровий, окремими групами, партіями, дублювання, унісон, октавний унісон, передача мелодії з однієї партії в іншу, поступове включення або вимикання партій, зіставлення або відокремлення хорових груп, перехрещування голосів, накладення, оточення хорової теми, контрапункт, хорова педаль, остинатна фігура й т.п.), особливості вимовляння поетичного тексту (дикція, орфоєпія, артикуляція), наявність труднощів (інтонаційних, ансамблевих, метроритмічних, дикційних, темпових, динамічних, вокальних, диригентських).

Аналітична робота музично-теоретичного і вокально-хорового аналізів, у поєднанні з аналізом літературного тексту забезпечує цілісність інтерпретації композиційної структури хорового твору.

Виконавський аналіз передбачає наступний аналіз: загальний характер і стиль виконання твору відповідно до його ідейно-художнього змісту, виконавські труднощі ладу, метроритміки, звуковедення, пов'язані з інтервальним складом мелодії, використання штриха, темпових вказівок, з виконанням нюансування, теситурними умовами партій. Виконавський план – детальний аналіз музично-виразових і вокально-хорових засобів, з урахуванням хорової фактури та синтезу творчого задуму.

Головну увагу необхідно зосередити на обґрунтуванні диригентсько-виконавської трактовки, характеристикі засобів виразності (темпоритму, динаміки, фразування, характеру звуковедення, штрихів, акцентів, фермати, цезури, паузи, *rubato*, тембрових особливостей, агогіки, визначенню часткових та загальних динамічних змістовних кульмінацій), диригентсько-виконавські труднощі та шляхи їх подолання. Аналіз диригентського жесту: характеристика жесту у зв'язку з темпом і метроритмом, жест і характер звуку, рух жесту в просторі (амплітуда, рівень, план), жест і нюансування, показ вступів і знят, пауз і фермат, акцентів і колористичних прийомів, диригентське рішення фразування, окремих інтонацій, кульмінацій, стиль жесту у зв'язку зі стилем музики.

ІХ. Методи навчання

Індивідуальні заняття, самостійна робота.

1. Роз'яснення теоретичних питань.
2. Обговорення.
3. Дискусії.
4. Показ.
5. Подальше вивчення і самостійна робота над хоровими творами.
6. Ілюстративні методи.
6. Інтерактивні методи.
7. Закріплення матеріалу, опрацьованого під час індивідуальних занять.
8. Виконання творчих завдань.

Х. Методи контролю

Форма підсумкового контролю успішності навчання - екзамен в кожному семестрі.

Поточний контроль за успішністю підготовки здобувачів здійснюється викладачем безпосередньо під час кожного індивідуального заняття під час виконання здобувачем програми, що вивчається і роботи над нею. Окрім того рубіжний контроль здійснюється під час академічних концертів та екзаменів (у формі відкритих виступів). Академічні концерти та екзамени обов'язково проводяться у присутності членів кафедри з наступним обговоренням ними виступів здобувачів і обґрунтування виставленої оцінки.

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	перевірка виконання та засвоєння індивідуальних завдань;
2.	Періодичний	перевірка вивчення засвоєних знань та вмінь на відкритих заняттях
3.	Самостійна робота	перевірка завдань самостійної роботи
4.	Підсумковий контроль	екзамен

Підсумковий контроль проводиться в формі екзаменів, передбачених начальним планом та програмою курсу. В процесі екзамену виявляються знання, уміння, навички отримані здобувачем за звітний період.

Іспит складається з п'яти компонентів:

- диригування трьома з п'яти творів (за вибором комісії);
- гра хорових партитур без супроводу (напам'ять), твори з супроводом в ансамблі з концертмейстером на фортепіано;
- виразний спів голосів хорових партитур без супроводу (напам'ять), творів з супроводом по нотах, одночасно тактуючи правою рукою;
- співбесіда за питаннями, щодо творів. Які вивчались протягом семестру (характеристика творчості композитора, поета; музично-теоретичний, вокально-хоровий аналіз, виконавський план).

ХІ. Розподіл балів, які отримують студенти

7 семестр

Поточне тестування та самостійна робота		Екзамен	Сума
Розділ І			
Т1	Т2	40	100
30	30		

8 семестр

Поточне тестування та самостійна робота		Екзамен	Сума
Розділ I			
T3	T4	40	100
30	30		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

XII. Методичне забезпечення

Робоча програма та Силабус з дисципліни, Методичні рекомендації до самостійної роботи, НМК дисципліни в гул-класі, навчальні посібники, інтернет-ресурси.

XIII. Орієнтовний репертуар з дисципліни

При виборі репертуару викладачу необхідно враховувати індивідуальні здібності кожного здобувача, ступінь його довузівської підготовки, а також обдарованість.

Рекомендований репертуар**IV курс****Твори українських композиторів для хору a cappella**

1. Алжнєв Ю. хоровий концерт «Співаночки», «Щедрівка».
2. Березовський М. хорові концерти за вибором.
3. Бортнянський М. хорові концерти за вибором.
4. Вахнянін Д. опера «Купало», «Хоровод».
5. Ведель А. хорові концерти за вибором.
6. Вериківський М. «Весняна сюїта».
7. Дичко Л. «Чотири пори року», «Зима».
8. Дичко Л. кантата «Червона калина», 2 частина «Пам'ять».
9. Зубицький В. хоровий концерт «Гори мої», фрагменти.
10. Іщенко Ю. два хори на вірші В.Брюсова.
11. Лисенко М. «Веснянка».

12. Лятошинський Б. «Ой у полі три криниченьки», «Із-за гори сніжок летить».
13. Кравцов Т. цикл «Хорові акварелі».
14. Станкович Є. «Купальські пісні».
15. Степурко В. «Ой діброва».
16. Степурко В. «П'ять духовних творів».
17. Шамо І. «Карпатська сюїта», «Чом шуміли смереки».

Твори зарубіжних композиторів для хору a cappella

1. Горчицький Г. «Missa paschalis», «Gloria».
2. Граан А. «Триптих».
3. Дарзинь Э. «В дали мечтаний».
4. Жанекен К. «Крики Парижа».
5. Лист Ф. «Pater noster», «Ave Maria».
6. Пуленк Ф. «Мари».
7. Сибелиус Я. «Эйла».
8. Тормис В. хорові цикли «Ингерманландские вечера», «Эстонские календарные песни».

Твори українських композиторів для хору із супроводом

1. Веріківський М. опера «Наймичка», 4 картина.
2. Жуковський Г. опера «Перша весна», «Нічка».
3. Кос-Анатольський А. «Нова верховина».
4. Лисенко М. опера «Тарас Бульба», вибори кошового.
5. Людкевич С. кантата «Заповіт».
6. Майборода Г. опера «Мілана», «Сидить пташок на черешні».
7. Скорик М. кантата «Весна», IV частина.
8. Штогаренко А. кантата-симфонія «Україно моя», окремі номери.

Твори зарубіжних композиторів для хору із супроводом

1. Ахинян Х. кантата «Саят Нова».
2. Брамс Й. «Німецький реквієм», окремі номери.
3. Бергер В. «Бразильський псалом».
4. Брукнер А. «Меса h-moll», окремі номери.
5. Брукнер А. «Te deum», окремі номери.
6. Беховен Л. «Missa solemnis», окремі номери.
7. Бізе Ж. опера «Кармен», IV акт.
8. Вольф Г. «Огненный всадник».
9. Лист Ф. «Missa solemnis»/

Зразки програм для іспитів на IV курсі:

I

1. Моцарт В. «Missa brevis» D-dur
2. Брамс И. «Піснь долі».
3. Дилецький М. «Херувимська».
4. Березовський М. «Не отвержи мене во время старости».
5. Станкович Є. «Купальські пісні».

II

1. Бетховен Л. «Меса» D-dur (окремі номери).
2. Кодаи З. «Угорський псалом».
3. Бриттен Б. «Воєнний реквієм»: «Dies irae», «Lacrymosa».
4. Зубицький В. «Гори мої», концерт для хору (окремі номери).
5. Сидельников М. «Романсеро о любви и смерти» (окремі номери).

III

1. Гайдн І. «Нельсон-меса», ч. І-ІІІ.
2. Верді Дж. «Отелло», сцена бурі.
3. Пуленк Ф. «Глорія», «Stabat Mater» (окремі частини).
4. Бортнянський Д. Хоровий концерт (за вибором № 3,15,21, 24).
5. Віла-Лобос хори з «Бразильської сюїти».

XIV. Список рекомендованої літератури

Основна

1. Андрос Н., Дженков В., Семененко Н. Українська хорова література (радянський період) : навч. посібник. Т. І. Київ : Муз. Україна, 1985. 100 с.
2. Антонєць Н. Виконавське музичне мислення в диригентській діяльності / Н. Антонєць, А. Горбатська. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ, 2006. 106 с.
3. Архимович Л., Каришева Т., Шеффер Т., Шреєр-Ткаченко О. Нариси з історії української музики: у 2 ч. Ч. 2. Київ : Мистецтво, 1964. 310 с.
4. Білогубко П. Співвідношення слова і музики в хорових творах як виконавська проблема // Українське музикознавство. № 10. К., 1975.
5. Білявський Є. Засвоєння сучасної музичної мови в хорі. К: Муз. Україна, 1984. 40 с.
6. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів : актуалізація звичаєвої традиції : навч. посібник. К.: Український Світ, 2002. 440 с.
7. Болгарський А. Г., Сагайдак Г. М. Хоровий клас і практика роботи з хором. К.: Український Світ, 1997. 138 с.
8. Величко Г. Г. Питання хорознавства : навчально-методичний посібник. Київ. 2010. 224 с.
9. Геринович О. Диригенти про мистецтво інтерпретації // Геринович Олександр «Криниця життя»: Спогади, творчість, педагогіка. Івано-Франківськ : Гостинець, 2006. С. 49–51.
10. Гончаренко С. С. Навчально-наукова діяльність студентів з методики музичного виховання: навчально-методичний посібник. К.: Освіта України, 2010. – 180 с.
11. Демчишин М.С. Методика музичного аналізу вокально-хорових творів: Навчальний посібник для студентів мистецьких вузів і вчителів освітньої галузі (Художня культура). К.: ІЗМН, 1996. 132 с.
12. Доронюк В. Д. Методика викладання диригування. Курс техніки диригування // навч. посібник. Київ, 2005. 320 с.
13. Їжак В. О., Серганюк Ю. М., Серганюк Л. І. Методика аналізу хорових творів / В. О. Їжак, Ю. М. Серганюк, Л. І. Серганюк. Івано-Франківськ, 1992.
14. Заболотний. І. П. Основи хорознавства ; навч. посібник. Суми : Мрія-1, 2006. 179 с.
15. Захаров А. Розспівування в хорі: методичні поради. К. : Мистецтво, 1980. 33 с.
16. Зваричук Ж. Й. Методичні рекомендації для вивчення, організації самостійної роботи студентів та практичних модулів з дисципліни «Хоровий клас». Івано-Франківськ, 2017.
17. Зваричук Ж. Й. Питання хорознавства // Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2018. – 378 с.
18. Дудик Р. Комунікативна культура диригента // Навчально-методичний посібник. Київ, 2018. 48 с.
19. Дращиця Л. Аналітична робота диригента над музичним твором : навчальний посібник. Львів : Панорама, 2003. 191 с.
20. Канерштейн М. Питання диригентської майстерності. К.: Муз. Україна, 1980. 184 с.

21. Кириленко Я. О. Функції творчої особистості диригента-інтерпретатора як основа хорової вистави // Музикознавча думка Дніпропетровщини: Зб. наук. статей. Вип. 9. Дніпропетровськ : Ліра, 2014. С. 152-164.
22. Колесса Н. Ф. Основи техніки диригування. К.: Муз. Україна, 1981. 208 с.
23. Коломієць О. М. Хорознавство // Навчально-методичний посібник. К.: Либідь, 2001. 168 с.
24. Котляревский И. Музыкальное произведение: сущность, аспекты анализа. К., 1988.
25. Кофман М. Виховання диригента: психологічні особливості. К.: Муз. Україна, 1986.
26. Краснова Л. До проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору. Дрогобич, 1997. 148 с.
27. Кречко Н. М. Українське академічне вокально-хорове мистецтво: методико-педагогічний, історико-музикознавчий дискурси: колект. монографія / заг. ред. Кречко Н. М.; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2022. 436 с.
28. Кречко Н.М. Актуальні питання роботи диригента з хоровим колективом. Тернопіль: Вид-во «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія:
29. Геринович О. Аспекти техніки диригування : навч. посіб. Івано-Франківськ : Гостинець, 2009. 120 с.
30. Коломієць О.М. Хорознавство: навч. посібник. Київ: Либідь, 2001. 168 с.
31. Кофман Р. І. Виховання диригента: психологічні особливості. Київ: Муз. Україна, 1986. 40 с.
32. Лащенко А. П. Хорова культура: аспекти вивчення і розвитку. К. : Муз. Україна. 1989. 136 с.
33. Лисько З. Музичний словник [Репринтне відтворення видання 1933 р.]. Київ: Музична Україна, 1994. 168 с.
34. Люш Д. Развитие и сохранение певческого голоса. Київ: Музична Україна, 1988. 144 с.
35. Ляшко М. П. Мануальна техніка як невід'ємна складова мистецтва диригування: Zbiyr artykułowy naukowych. *Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej" 66 Pedagogika. East European Conference". 29.06.2017-30.06.2017. Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. 112 str.*
36. Макаренко Г. Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри. К. : Факт, 2005. 328 с.
37. Мархлевський А. Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. К.: Муз. Україна. 1986. 96 с.
38. Падалко Л. Виховання ансамблю в хорі. К.: Мистецтво, 1996. 172 с.
39. Пігров К. К. Керування хором. К.: Образотворче мистецтво. 1986. 220 с.
40. Пігров К. К. Хорова культура та моя участь у ній. Одеса: ОГК. 2001. 50 с.
41. Поляков О. І. Семіотичні особливості складових знакової системи диригування // Питання диригентської майстерності. упор. М. Канерштейн. К.: Муз. Україна, 1980. С. 167–183.
42. Поляков О. І. Диригування як знакова система. К.: Музика, 1972. № 5. С. 21–22.
43. Поляков О. І. Сигнальна функція диригування. К.: Музика, 1973. № 3. С. 29–42.
44. Поляков О. І. Деякі риси знакової системи і знакової ситуації диригування // Українське музикознавство: Наук.-метод. міжвідомчий щорічник. Вип. 8. К.: Муз. Україна, 1973. С. 93–106.
45. Поляков О. И. Некоторые аспекты семиотики дирижирования: Автореф. канд. дисс.. Київ, 1975. 31с.
46. Радик Д. В. Хорознавство: історія, теорія, методологія. К.: НМАУ, 2003.
47. Сенченко Л. Формування хорового мислення диригента. Рівне : РДГУ, 1989. 128 с.
48. Смирнова Т. А. Хорознавство : навч. посібник. Х. : Федорко, 2018. 212 с.
49. Серганюк Л. І. Методика аналізу хорових творів. Івано-Франківськ. 2016. 191 с.

50. Українське хорове виконавство. Довідник. Ч. I. Хори / автор-упорядник Бурбан М. I. Дрогобич: Вимір, 2005. 298 с.
51. Українське хорове виконавство. Довідник. Ч. II. Диригенти / автор-упорядник Бурбан М. I. Дрогобич: Вимір, 2005. 260 с.
52. Шумська Л. Ю. Хорове диригування : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 143 с.
53. Ярошенко І. В., Серганюк Ю. М. Концептуальні особливості методики роботи з хором : навч. посібник. К.: Білий тигр, 2020. 100 с.

Допоміжна

1. Антків М., Антків Ю. Хорове сольфеджіо. Львів: СП “БаК”, 1997. 124 с.
2. Антонович М. *Musica sacra*: збірник статей з історії української церковної музики. / ред.-упоряд. Ю. Ясиновський. Львів: Інститут Українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. 261 с.
3. Антонюк В. Г. Постановка голосу. Навчальний посібник. К.: Українська ідея, 2000.
4. Балух Ю. Львівська диригентська школа: творчі портрети учнів академіка М. Ф. Колесси. Львів: Сполом, 2011. 72 с.
5. Бенч О. Павло Муравський. Феномен одного життя. Київ: Дніпро, 2002. 664 с.
6. Бенч-Шокало О. Г. Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції: навч. посіб. Київ: Ред. журн. «Український Світ», 2002. 440 с.
7. Бермес І. Український хоровий спів як соціокультурне явище: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2013. 432 с.
8. Бойко В.Г. Секуляризація духовного хорового мистецтва від перших десятиліть ХХ ст. до початку ХХІ ст. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв. Х. : ХДАДМ, 2003–2004. Вип. № 5-6/2003. № 3-4/2004. –С. 17–21.
9. Бойко В.Г. Православна духовна музика в професійній підготовці диригентів–хормейстерів» // *Культура України* : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2015. Вип. 50. С. 36–45.
10. Бойко В.Г. Естетичне сприйняття й художня свідомість диригента-хормейстера» // *Культура України* : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. Х. : ХДАК, 2017. Вип. 57. С. 205–212.
11. Бойко В. Г. Специфіка професійної діяльності диригента академічного хору // *Культура України*: зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. Х.: ХДАК, 2019. Вип. 63. С. 8–18.
12. Бурбан М. Українські хори та диригенти. Дрогобич: Посвіт, 2007. 672 с.
13. Берденніков М. Про деякі методичні проблеми у класі хорового диригування // *Українське музикознавство (науково-методичний міжвідомчий щорічник)*. Вип. 7. К.: Муз. Україна, 1972. С. 205–216.
14. Білявський Є. Засвоєння музичної мови в хорі. К.: Муз. Україна, 1984. 54 с.
15. Бриліант В. Ю. Вокальні вправи для самодіяльного хору / В. Ю. Бриліант, Палкін В. С. : навч. посібник. .: Музична Україна, 1978. 46 с.
16. Вахняк Є. Про інтерпретацію хорових творів С. Людкевича. Творчість Станіслава Людкевича: збірник статей / ред. кол.: Ю. Булка, Л. Кияновська, Я. Якуб'як. Львів, 1995. С. 85–100.
17. Вахняк Є. Хорове аранжування. Київ: Музична Україна, 1977. 72 с.
18. Головащенко М. Феномен Олександра Кошиця. Київ: Музична Україна, 2007. 588 с.
19. Горохов П., Загрецький Д. Хорове аранжування. Вид. 2. Київ: Музична Україна, 1982. 128 с.
20. Гулеско І. І. Робота студента-хормейстера в класі по спеціальності: Метод, вказ. для студ. ф-ту культосвітньої роботи ін-тів культури. Х.: ХДІК, 1973. 26 с.

21. Гуменюк А. Український народний хор: методичні поради. К.: Муз. Україна, 1981. 118 с.
19. Давидов М. Інтерпретаційні аспекти виконавської майстерності // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : Музичний стиль: теорія, історія, сучасність. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2004. Вип. 38. С. 88–98.
20. Денис Січинський. Вокально-хорові твори: навчально-методичний посібник / автор-упоряд. Ганна Карась. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 156 с.
21. Духовна музика українських композиторів 20-х років ХХ ст. / упоряд. та спецред. М. Юрченко. Київ: Видавництво ім. Олени Теліги: Український фонд духовної музики, 2004. – 224 с.
22. Духовні співи давньої України: антологія / упорядник О. Цалай-Якименко. Київ : Музична Україна, 2000. 215 с.
23. Дмитревський Г. О. Хорознавство і керування хором. Елементарний курс : навч. посібник. К.: Держ. видав. образотворчого мистецтва і муз. літ.-ри, 1981. – 96 с.
24. Долчук Р. Хорове аранжування : навч. посібник. Київ, 2008. 383 с.
25. Доронюк В. Д., Зваричук Ж. Й. Шкільне хорознавство ; навч. посібник. Київ, 2008. 336 с.
26. Доронюк В. Д., Серганюк Л. І., Серганюк Ю. М. : навч. посібник. Київ, 2010. 513 с.
27. Єргієв І. Сучасне академічне виконавство в культурологічних вимірах постмодернізму // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : Виконавське музикознавство. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2008. Вип. 77. Кн. 14. С. 84–92.
28. Завадинський Д. Вибір тактових схем // Питання диригентської майстерності; Упор. М. Канерштейн. К.: Муз. Україна, 1980. С. 41–77.
29. Зваричук Ж. Й. Свята літургія Івана Золотоустого : нотне видання. Київ, 2009. 180 с.
30. Кияновська Л. Син століття Микола Колесса в українській культурі ХХ віку. Львів : Дослідно-видавничий центр НТШ, 2003. 293 с.
31. Колесса Н. Ф. Основы техники дирижирования. К.: Муз. Україна, 1981. 208 с.
32. Колесса М. Ф. Диференційовані жести у диригуванні: Метод. розробка // Питання диригентської майстерності; Упор. М. Канерштейн. К.: Муз. Україна, 1980. С. 33–40.
33. Конопльова Є. А. Сторінки з музичного життя Харкова. К.: Муз. Україна, 1990. 48 с.
34. Коробка Т. С. Комунікаційні аспекти хорового виконавства (на прикладі діяльності академічного хору ім. П. Майбороди національної радіокомпанії України) : дис. на здобуття наук. ступеня к-та мистецтвознавства : спец. 17. 00. 03 «Музичне мистецтво» : НМАУ ім. П. І. Чайковського; наук. кер. проф. Берегова О. М. К., 2015. 297 с.
35. Кофман Р. Виховання диригента: психологічні особливості. К.: Муз. Україна, 1986. 40 с.
36. Крицький В. Формування художньо-інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : Музичне виконавство. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. Вип.3. С.110–116.
37. Кудрик Б. Огляд історії української церковної музики / упоряд. і передм.: Ю. Ясиновський. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. 128 с.
38. Лащенко А. З історії київської хорової школи. Київ: Музична Україна, 2007. – 200 с.
39. Маращ О. М. Аполонічний і діонісійський архетипи в диригентсько-хоровому виконавстві (на прикладі творчості О. Тарасенка та О. Вацека) // Студії мистецтвознавчі / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. К. : вид-во ІМФЕ, 2012. С. 53–58.
40. Масол Л. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ: Промінь, 2006. 432 с.
41. Маценко П. Нариси з історії української церковної музики / репринт. вид. 1968 р. Київ: Музична Україна, 1994. 152 с.
42. Методика викладання спецдисциплін: Прогр. курсу / Харк. держ. акад. культури; Укл.: Бойко В. Г., Вішленков М. П.; Гулеско І. І.; Шаша К. Г. Х.: ХДАК, 2012. 40 с.

43. Микола Дилецький. Хорові твори / ред.-упоряд. Н. Герасимова-Персидська. Київ: Музична Україна, 1981. 253 с.
44. Москаленко В. Про два підходи до аналізу музичних творів. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : Музична освіта в Україні: теорія і практика : зб. статей. К.: [НМАУ ім. П. І. Чайковського], 2003. Вип. 29. С. 132–137.
45. Музична педагогіка та виконавство: зб. ст. / упор. Петро Сиротюк; заг. ред. Анатолій Семешко. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2008. 64 с.
46. Мистецтво України: біографічний довідник / упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; ред. А. В. Кудрицький. Київ: Укр. енцикл., 1997. 700 с.
Олексюк О. Творча самореалізація майбутнього фахівця-музиканта в інтерпретаційному процесі // Наукові записки Тернопільського ДПУ ім. Володимира Гнатюка / Серія: Педагогіка. 1999. №3. С. 116–120.
47. Олексюк О, Ткач М. Музично-педагогічний процес у вищій школі. Київ: Знання України, 2009. 123 с.
48. Олексюк О. Музична педагогіка: навч. посіб. Київ : Київ, ун-т ім. Бориса Грінченка, 2013. 248 с.
49. Очеретовская Н. Л. Содержание и форма в музыке. К.: Муз. Україна, 1984. 152 с.
50. Павлій Г. Духовний тезаурус музиканта. Львів: Каменяр, 2015. 291 с.
51. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України, 2010. 274 с.
52. Партесні концерти XVII–XVIII ст. Київ: Музична Україна, 2006. 320 с.
53. Парфьонова Г. Артистичність як необхідний компонент особистості диригента–хормейстера [Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Вип. 17 : Зб. наук. пр. / Харк. держ ун–т мистецтв ім. І.П. Котляревського]. Х. : ХДУМ, 2006. 304 с. С.119–127.
54. Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен : дис. на здобуття наук. ступеня к-та культурології : спец. 26. 00. 01 «Культурологія» К: НМАУ ім. П. І. Чайковського ; наук. кер. проф. Т. К. Гуменюк. К., 2009. 221 с.
55. Пучко-Колесник Ю. В. Сучасні духовно-музичні хорові композиції: культурологічні та хорознавчі аспекти інтерпретації // Київське музикознавство. Культурологія та мистецтвознавство : збірка статей. К., 2009. Вип. 30. С. 17–25.
56. Пучко Ю. Сучасна хорова музика: до питання інтерпретації // Київське музикознавство. Культурологія та мистецтвознавство : збірка статей. К., 2007. Вип. 23. С. 184–192.
57. Пучко Ю. Особливості професійних якостей диригента-хормейстера: мислення, емоції, воля / Ю. Пучко // Мистецтвознавчі записки : збірник наукових праць. К. : Міленіум, 2005. Вип. 7. С. 60–66.
58. Радик Д. В. Музична дидактика в структурі диригентської освітньо-професійної діяльності. К.: НМАУ, 2010.
59. Ростовський О. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки: навч. посіб. / О. Я. Ростовський. Ніжин : Вид-во НДПУ, 2003. 193 с.
60. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
61. Рудницька О. Світоглядна функція мистецтва // Мистецтво та освіта. Київ, 2001. №3. С. 10-13.
62. Рудницька О. Методика оціночної діяльності. К.: Музика, 1977. № 4. С. 25.
63. Рудницька О. Педагогіка: загальна і мистецька : навч. посібник. К.: Інтерпроф, 2002. 270 с.
64. Савельєва Г. Стиль діяльності диригента-хормейстера як увиразнення його музичного мислення // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. – 2014. Вип. 40. С. 156–169. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvmp_2014_40_12.
65. Савчук В. Я. Читка хорових партитур: навчально-методичний посібник / В. Я. Савчук, Л. В. Шегда. Івано-Франківськ: Фоліант, 2021. 196 с.

66. Самітов В. З. Специфіка інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця (психофізіологічний аспект). К. : ДАККіМ, 2007. 200 с.
67. Сегеда Н. Модель професійного потенціалу педагога-музиканта, необхідного для самореалізації у педагогічній діяльності // Збірка наукових праць / Мелітопольський державний педагогічний університет. Мелітополь, 2001. Випуск 1. С. 35–36.
68. Селезнева Н. О. Професіоналізм хормейстера. Психологічний та культурно-історичний аспекти : автореф. дис. канд. мистецтвознавства: 17. 00. 03. Музичне мистецтво. Одеса, 2004. 16 с.
69. Стецик О. Короткий курс диригування / О. Стецик // Навч. посібник для регентсько-діяківської школи. Київ, 2000. 64 с.
70. Стешко Ф. З історії української музики XVIII ст.: Церковна музика в Галичині. Українська музика. 1937. № 8. С. 101–105; 1938. № 1. С. 2–5.; 1938. № 2. С. 21–27.
71. Текст музичного твору: практика і теорія: Збірка статей. К. : Київське державне вище музичне училище ім. Р. М. Глієра, 2001. Вип. 7 / [упорядник В. Москаленко]. 282 с.
72. Ткач Ю. С. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера: теоретичний та практичний аспекти (на прикладі Національної заслуженої академічної капели України «Думка») : дис. на здобуття наук. ступеня к-та мистецтвознавства : спец. 17. 00. 03 «Музичне мистецтво». НМАУ ім. П. І. Чайковського. К., 2012. 227 с.
73. Український кант XVII – XVIII століття / упор. Лариса Івченко. Київ : Музична Україна, 1990. 189 с.
74. Хакімова А. Хор а'cappella. 1992. 158 с.
75. Хомічевський М. Посібник для керівника самодіяльного хору. К., 1960. 129 с.
76. Хорові твори українських композиторів кінця XIX початку XX сторіччя. Вип. 1. Мішані хори без супроводу / упоряд. В. Василевич, заг. ред. Ю. Таранченко. Київ: Мистецтво, 1965. 84 с.
77. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти: підручник. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2014. 528 с.
78. Хрестоматія української дожовтневої музики. Частина 2. Учебний посібник для консерваторій та музичних училищ / упоряд. та комент. О. Я. Шреєр-Ткаченко. Київ: Музична Україна, 1976. 300 с.
79. Хрестоматія хорового співу: навчально-методичний посібник в 3 ч. / упоряд. М. Камінська. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 142 с.
80. Флейчук Х. О. Хорова Шевченкіана кін. XX – поч. XXI ст: проблеми диригентської інтерпретації. (На прикладі хорових творів М. Скорика, В. Камінського) : монографія / Х. Флейчук. Львів : Сполом, 2010. 128 с.
81. Формування образного мислення [Науково-методичне видання] / За ред. Л. Масол, В. Рагозіної, М. Сирди. Нью-Йорк; Київ, 2001. 78 с.
82. Юрченко М. Українська духовна музика 20-х років XX століття. К.: КНУКіМ, 2001.
83. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: навчально-методичний посібник для викладачів і студентів мистецьких навч. закладів, учителів шкіл різного типу. К.: ІЗН, 1998. 160 с.

Зарубіжна

1. Byelik-Zolotaryova N., Zolotaryova N., Boiko V., Sukhomlinova T., Zaverukha O. A Performance Interpretation of the Viennese Classics by the Example of Fantasia for Piano, Chorus and Orchestra in C Minor, Op. 80 by Ludwig van Beethoven. *Studia Ubb Musica, LXVIII*, 2, p. 121-150. 2023 DOI: 10.24193/subbmusica.2023.spiss2.01.
2. Durrant, C. Choral conducting, philosophy and practice. London : Routledge, 2003. 214 p.
3. Ericson, E. Choral conducting. GIA Music, 2005. 176 p.
4. Lamb, G. H. Choral techniques. Dubuque, Iowa : W. C. Brown Co., 2010. – 285 p. Retrieved from. URL: <http://cnx.org/content/col11191/1.1/> (дата звернення: 07.08.2022).

5. Karas H. The Oleksandr Koshytsya Choral Conducting School as a Social Phenomenon // Professional Artistic Education and Culture within Modern Global Transformations / ed. O. Olekiuk: collective monograph. Cambridge Scholars Publishing, 2018. P. 15–27.
6. Nicolaus Dylecki (ca. 1630–1690). *Vesperae. Liturgia. Concerti quatuor vocum* / ed. Irina Gerasimova. Warszawa: Wydawnictwo naukowe Sub Lupa, 2018. 258 с.
7. Schwiebert, J. *Expressive Conducting: Movement and Performance Theory for Conductors* 1st Edition: э Routledge, 2017. 190 p.
8. Garnett, L. *Choral conducting and the construction of meaning: Gesture, voice, identity*. Burlington : Ashgate, 2009. – 144 p. Retrieved from <https://www.scribd.com/document/86978015/Choral-Conducting-and-the-Construction-of-Meaning-3>. (дата звернення: 07.08.2022).
9. Flejczuk K. *Współpraca kompozytora i dyrygenta w procesie tworzenia interpretacji utworu muzycznego* / K. Flejczuk // *Wartości w muzyce. Studium monograficzne*. – Katowice : Wwo Uniwersytetu Śląskiego, 2009. Tom II. S. 119–124.

Інформаційні ресурси

1. A Conductor's Guide to Choral-Orchestral Works. *Books*. URL: <https://cutt.ly/FZbhYCK> (дата звернення: 26.06.2022).
2. A Practical Guide to Choral Conducting. *Books*. URL: <https://cutt.ly/wZbhP1T> (дата звернення: 26.06.2022).
3. Choral Conducting: Philosophy and Practice. *Books*. URL: <https://cutt.ly/xZbhGgd> (дата звернення: 26.06.2022).
4. Choral Masterworks: A Listener's Guide. *Book*. URL: <https://cutt.ly/gZbhJQ3> (дата звернення: 26.06.2022).
5. Choral techniques for children's choirs: A qualitative account. *Books*. URL: <https://cutt.ly/HZbhLhk> (дата звернення: 26.06.2022).
6. Music: Techniques, Styles, Instruments, and Practice. *Books* URL: <https://cutt.ly/iZbhCgU> (дата звернення: 26.06.2022).
7. Класична музика. *UA: Суспільне мовлення* URL: <https://classical.suspilne.media/list.php> (дата звернення: 26.06.2022).
8. Ukrainian Live Classic. *Google Play*. URL: <https://cutt.ly/zZbhMRk> (дата звернення: 26.06.2022).
9. Всеукраїнське хорове товариство ім. М. Леонтовича. URL: <https://choircommunity.com.ua/> (дата звернення: 26.06.2022).
10. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського: веб сайт. URL : www.dnpb.gov.ua/ (дата звернення: 26.06.2022).
11. Колесса М. Ф. Основи техніки диригування. *Чтиво електронна бібліотека*. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kolessa_Mykola/Osnovy_tekhniky_dyryhuvannia/ (дата звернення: 26.06.2022).
12. Музика. *Український інтернет журнал*. URL: <http://mus.art.co.ua/> (дата звернення: 26.06.2022).
13. Наша парафія. URL: <https://parafia.org.ua/> (дата звернення: 26.06.2022).
14. Ноти українських композиторів. URL: <http://ukrnotes.in.ua/poshuk.php> (дата звернення: 26.06.2022).
15. Українська музична енциклопедія Т. 1-5. *Чтиво електронна бібліотека*. URL: <https://chtyvo.org.ua/> (дата звернення: 26.06.2022).
16. bestchoir.kiev.ua
17. diasporiana.org.ua
18. fontesmusicae.pl
19. imslp.org
20. library.dudaryk.ua
21. mubis.com.ua

22. muzunion.com
23. nbuv.gov.ua

Повнотекстові електронні бібліотеки

1. Харківська державна академія культури: <http://c.ac.kharkov.ua>.
2. Національна бібліотека України В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка: <http://www.korolenko.kharkov.com>.
4. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого: <http://www.nplu.org>.

Навчальне видання

ДИРИГУВАННЯ

Програма та навчально-методичні матеріали до 4 курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
025 «Музичне мистецтво»,
ОП «Хорове диригування»

Укладачі:

Бойко В'ячеслав Геннадійович,
кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри хорового диригування та
академічного співу Харківської державної академії культури

Донцова-Пушенко Кристина Юріївна,
викладач кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної
академії культури

Комп'ютерний набір В. Г. Бойко

Комп'ютерна верстка В. Г. Бойко

План 2023

Підписано до друку 20.01.2024 р. Формат 60x84/16

Папір для мн. ап. Друк ризограф

Ум. друк. арк. _____ Тираж 100. Зам № _____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4